

3.

DISPUTATIONEM INAUGURALEM MEDICAM
DE
ABSCESU MESENTE-
RII ET MUSCULORUM ABDO-
MINIS PLANE SINGULARI,
recentioribus aliquot observationibus
illustrato,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRANDENB.

reliqua,
Ex Consensu
INCLYTÆ FACULTATIS MEDICÆ
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRO-PRÆSIDE

HEINRICO HEINRICI,
Med.D. P.P.

PRO LICENTIA
Summos in Arte Medica honores jura &
privilegia Doctoralia rite & more Majorum impetrandi
Die XXII. April. A. MDCC XII. horis locoq; consueris
Publico & placido Eruditorum disquisitioni exhibet

GEORG. LUDOV. NOTTNAGEL
VINARIENSIS THURINGUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ, Typis CHRISTOPH. ANDRÆ ZEITLERI.

DESTILLATIONEM IN ALGULAM MEDICAM

ASSOCIUM MESSUM

IN ET MISCHELORUM

MISTIS ET STIGMATA

RECESSIONIS BRONCHITIS

RETORE MENTISSIMO

ASSOCIUM WILHELM

PRINCIPALIS BRONCHITIS

ASSOCIUM WILHELM

IN ALMA REGIA FRIEDERICIANA

HEINRICH HEINRICH

ASSOCIUM WILHELM

ASSOCIUM WILHELM

ASSOCIUM WILHELM

ASSOCIUM WILHELM

DISPUTATIO INAUGURALIS
De Abscessu mesenterii & musculorum abdominis, observationibus illustrato.

§. I.

Mesenterium, intestinis, propter longitudinem in gyros intortis, ne confunderentur, interpositum & connexum, constat ex membrana duplici, peritonæo continua, intra quam vasa copiosissima, arteriosa, venosa, lymphatico-lactea, & tertia quædam membrana cellulosa, glandulis minoribus plurimis suffulciendis, & pinguedini, intra cellulæ recipiendæ, dicata, continentur; interjacent præterea glandulæ mediæ mesenterii majores, nervorum rami plurimi, in plexus nodosos collecti. Harum partium ratione usum obtinuit varium, morbosque, juxta Veteres, quam plurimos, certe non paucos sustinet. Quæ cuncta uberiori explicatione profèqui, instituti ratio non fert. Id saltem in rem præsentem adnotare lubet, quod, cum per vasa mesenterii sanguis non solum tardius circuletur, remorante liberum

progressum hepate ; sed & ex illis sincerus excernatur, atque a sordibus variis, viscidis ordinarie, aliisque corruptis, acrioribus, &c. extraordinarie in dysenteria, diarrhœis, depuretur ; hanc vero in gratiam humores sæpe in vasa mesenterii congerantur ; humor etiam chyloso lymphaticus, mesenterii tunicas perluens ac pinguedinem deponens, tarde procedat ; quod inquam ideo mesenterium stagnationibus, extravasationibus, atque stasibus humorum sit expositum, hinc vero obstructionibus, scirrhotatibus, inflammationibus, denique supurationibus, sinceris & ulcerosis, mira symptomatum varietate comitatis ; De quibus *Fernelius* ego, inquit, affirmo & profiteor, me cholerae, melancholiae, diarrhœae ac dysenteriae, cachexiae, atrophiae, languoris, lentarum errantiumque febrium, latentium denique morborum, causas, in hisce sedibus plerumque animadvertisse. Latentium ejusmodi morborum causa non raro abscessus mesenterii sunt, licet, quod obscura sui signa præbeant, rarius observentur, adeo, ut hos *Fernelius* propterea prætermisissos, nec Veterum scriptis celebratos esse judicet. Procul dubio autem, (verba sunt *Sennerti*) in multis reperirentur, qui lentis ac diuturnis morbis, variisque symptomatibus, quorum causas reperire non facile est, quæque medicos sæpe suspensos & dubios habent, exercentur & moriuntur, si eorum cadavera aperire liceret ; sed obstat plerumq; præpostera quædam ergo mortuos reverentia, qua tamen impediri non potest, ne cadavera eorum putrescant, & vermium esca fiant ; interim rei medicæ incrementum hoc modo non parum impeditur. Licuit equidem ex eo tempore, quo studia anatomica diligentius repetita & exculpta sunt, non pauca abscessuum
suum

suum mesenterii exempla observare ; expedit tamen, ut in re obscura colligantur observationes quamplurimæ, quo sub harum copia & majore, quam putatur, frequentia facilius in rei obscuræ suspicionem saltem maturam, si non perfectam cognitionem, deducti, in tempore ad eos attendamus, & antevertere alloboremus morbos, qui facti, medelam respuunt utplurimum, & in defectu observationum, vix ante, quam post mortem, sectione cognoscuntur. Ita enim comparatus est humanus animus, ut ad rara, nisi manifesta fuerint, raro cogitatione respiciat ; & sæpe ægro nocuit, quod medicus de morbo ne cogitaverit quidem. Expedit igitur & medico & ægro, ut per frequentiam observationum præjudicium de rei raritate deponatur ; id enim certo mihi persuasum habeo, quod sæpius occurrant mesenterii abscessus, quam vulgo creditur. Quare, cum & mihi licuerit videre quædam eorum exempla notatu dignissima, non præter rem me facturum arbitror, si eadem rationibus suis atq; observationibus aliquot, recentioribus præcipue, illustrata, loco Disputationis Inauguralis exhibeam. Præ ceteris admiratione non minus, quam notatione dignum casum tribus abhinc annis in Anatomia Publica visum, propius intueri & accuratius explorare mihi licuit, hunc referam primum, dein ad alia progressurus. Faxit DEUS feliciter !

§. II.

Tertius jam annus est, quod modo dixi, cum infanticidæ cadaver secaretur publice, feminæ, quæ, dum uterum gesserat, uti & antea, licet operis suis sic satis par, valetudinaria tamen fuerat ; mox a partu decubuit admodum debilis, febre hæctica prehensa. Fama fere-

batur, computruisse ipsi placentam uterinam, sed integram fuisse excretam, binæ testabantur, quæ curam ejus in custodia habuerant, fæminæ; addebant, lochia reddidisse male olentia, menses quoque posthac viscidos putridos, pallide rubentes. Receptum igitur cadaver ejus in Theatrum Anatomicum, abdomen exhibuit, detracta cute, lividum quodammodo; cum, obliquorum tendines a subjacentibus rectis albaque linea separando, ad secundam, a costis, recti sinistri interfectionem nerveam deventum esset, niger is apparuit, atque adeo mollis, ut sphacelatum crederes. Miratus D Præses, visurusque, quid monstri aleret, abdomen secundum lineam albam aperuit. Obstipuimus, qui aderamus; Quid viderimus, quæris? responderet, si vidisset Kerckringius, qualia de tabacomaniaci dissecti pulmonibus responsi loco dedit: domum mihi intrare visus sum vere Plutonium! atro colore tincti erant parietes interni, visceraque contenta tartareis flammis partim exusta aridaque, partim consumpta fere, venenato quasi stygiæ paludis succo imbuta, videbantur. Nobis quæ visa fuerint, citra hyperbolicas similitudines, vere, uti comparuerunt, recensebo.

§. III.

Facta abdominis Sectione (1.) *Intestina* propullerunt, nullo omento tecta, valde tenuia, atque tum inter se substantiam tenuis, quo loco vasa meseraria subeunt, tum per filamenta crassa, tota nigricantia & viscedine purulenta, nigra quoque, (vasa fuerant) hinc inde citra modum naturalem, connexa, denique & superne peritonæo adnata, (2.) *Mesenterium* undique nigra viscedine purulenta obductum, maximam partem abscessu consum-

sum-

sumptum, relictis vasis intus & extus nigerrimis, superne vero prope duodenum, supra glandulas medias (nihil alteratas) abscessu notabili, pureque adhuc sincero pleno, occupatum. (3.) *Vasa meseraica*, absumto mesenterio, denudata, reliqua sub obscura viscedine purulenta occultata, cuncta nigerrimo sanguine, quaedam & indurato, repleta, præ ceteris ramus hæmorrhoidalis, (inter splenicum & meseraicum ortus) admodum crassus. (4.) *Omentum* nusquam comparuit, cujus tamen reliquiæ fuisse videbatur *membrana*, densa, spithamum longa, duos digitos transversos lata, vasis & pinguedine carens, ventriculum, colon, hepatis marginem, & jejuni intestini partes, per tortuosam ejus complicationem, propinquiores, colligans. Hæc circa abscessum. Ex reliquis partibus (neque enim piget addere) (5.) *Hepar* integrum apparuit, solito tamen majus, colorisque, quasi aqua elotum, albicantis, & substantiæ mollioris. (6.) *Vesicula fellea* bilem continuit paucam, aquosofluidam, dilutam, grumulis ex flavo nigricantibus interspersam. (7.) *Pancreatis* figura depressior in rotundam elevata, (8.) *Lien*, lotura quasi carnis, turgidus, brevior & rotundus. (9.) *Renes* pallidi, majores solito, pelvi tamen, pro mole, angustiore, binisq; solum papillis instructi, obliteratis forsan per expansionem nimiam reliquis (10.) *Uterus*, crassitie magnitudine & figura penitus naturalis, per substantiam multis lineis nigricantibus distinctus, intus quoque aliqua viscedine nigra inductus. (11.) *Peritonæum* in ambitu toto putrilagine nigra illitum.

§. IV.

Quibus ita perlustratis, ad *musclos abdominis*, regressi horum quoque *abscessum* vidimus notabilem, circa

ca

ca quem observavimus (1.) *musculos* abdominis, omnes quadantenus, versus lineam albam magis, maxime omnium autem sinistrum rectum, ex livore virescere, hunc nigricare valde (2.) *Peritonæum*, cum tendine transversi muscoli, a toto recto sinistro, a secunda hujus interfectione superna, usque ad os pubis, abscessione separatum; intus vero, & per ambitum abscessus, plurimum puris densioris, ex flavo viridoque nigricantis. (3.) Prope umbilicum ille *abscessus* erat *latissimus*, unde *ascendo*, deseruerat rectum, inter transversarios oblique versus renem inclinans, sub quo binos habebat sinus, alterum latiore, breviorique, alterum angustiore & longiore; illum ad situm vasorum emulgentium definentem, hunc intra carnes (longissimi & sacrolumbi) musculorum dorsi, ad hujus costæ ultimæ, juxta vertebram, initium. *Descendendo* a. pus viam sibi paraverat, intra peritonæum & carnem recti, (illoque ab osse sacro divulgato) supra obturatorem internum musculus, per musculos in femore sitos, usque ad genu externum, ubi, detracta cute, per foramen exiguum in fascia lata exesum, ingentem sinceri puris copiam eructabatur, (ultra genu descenderat pus antea, & tumore excitato factaque apertura prorupuerat copiosum, in custodia consolidata iterum, cujus vestigia tenebat cutis.) Sunt hæc, quæ circa utrumque abscessum notavimus; præcipua. Quibus curiositatis ergo addo, *polyposam concretionem* carneo-fanguineam *in vena cruralis*, qua per femur decurrit, medio, repertam; tumebat ibi vena ad digiti longitudinem, aperta continebat polypum, pollicem crassum; videbatur sanguis niger coagulatus esse, sed tenuissima tunica inductus, interne carnem polyposum album, extremum

tremum minimi digiti articulum exæquantem, & utrinque in sanguinem, uti dixi, desinentem, occultabat. In reliquis partibus corporis nihil, quod præter naturam esset, præter atrophix signa, repertum fuit.

§. V.

Huic casui subjungam statim alium, non quidem mesenterii, sed *musculorum abdominis abscessu*, aliorumq; p. n. repertorum, curiosa raritate notabilem, ipsa hac hyeme in puella XI. annorum, pro fascinata habita, ideoque sectioni concessa, notatum. Hæc in alto superne dorso & pectore, abdomine depresso, capite grandiusculo varia miranda, licet nulla miracula vel præstigia exhibuit spectantibus. Triennium abhinc, supra spinam ultimæ dorsi vertebræ eminere cepit tuberculum rubrum, in gibbositatem tamen, quod metuebant, ideoque arcto thorace compresserant, non excretum, sub hujus pressione tamen excoriatum sæpius, semperque parum sanguinis exstillans. Acceperat puella ab anu prætereunte, pro saga vulgo habita, prunorum atque cerasorum bonam copiam, qua devorata, pessime habere cepit in ventre & capite, ex dolore, sub tuberculo & fronte, intensissimo, lancinante & morsicante, ut se audire, posseque adstantes auditu percipere, rodentis vermis fremitus, credebat. Accensis dolorum facibus, pectus ad abdomen adeo comprimebat, ut a malo dæmone contrahi crederetur. Spiritum semper alto pectore & cervice supina, ægre ducebat, cum intercurrente cordis palpitatione, & angustia pectoris sæpe suffocativa. Contabuit penitus; tandem, a mense ante mortem ex febre hectica, (manifesta) decumbens, diem suum obiit. Sectioni subjecta I. In *infimo ventre* 1.) *ventriculus* occurrebat

B

bat

bat admodum exilis, recta ex stomacho superiori dependens, ut pylorus umbilicum tangeret, superne gracilis, inferne parum ampliatus, sinistrorsum ne quidem pollicem latum infra pylorum descendente ampliatione faccata; cunctis ratione magnitudinis figuræ & situs p. n. & ordinem se habentibus. 2.) Ex renibus fanis *ureteres* in vesicam protendebantur late depressi, ad pisi majoris capacitatem ampliati, nullibi ullo calculi vestigio invento. (*obiter, reminiscor ureteris ex restagnante, ob calculum vesicæ, urina, adeo extensi in puella quinquenni, ut intestinum mentiretur, ubi & ren extensione sui alterius magnitudinem triplo superabat.*) 3.) Sub rene sinistro, elevato (ut cisterna lymphatica conspectui daretur) peritonæo, intra hoc, & musculos abdominis *abscessus* notabatur, ultra duos transversos digitos amplius, humore subcruento quasi lacteo fluido plenus, lateraliter spisso pure illitus, ortus ad ultimam dorsi vertebram, hinc super musculos dorsi oblique ad abdominis musculos ascendens, subter hos pergens, superatoque osse ilium, ad ulnæ quadrantis longitudinem in profundum femoris se demittens, quantum stilo profequi licuit. Ad hujus principium 4.) *corpora* ultimæ dorsi, primæ lumborum, *vertebrarum*, arcte ligata alias, absumpto per suppurationem ligamento, *debiscebant*, ut digitum commode interponeres. Ab hoc hiatu dextrorsum 5.) *alter abscessus*, per processum diaphragmatis, quem perforaverat, oblique dein per musculum lumbarem, porro super quadratum dorsi, & transversum abdominis, intra hos & peritonæum, deorsum, usque ad os illum, protendebatur, cavitate abscessus, intra processum diaphragmatis, callosa tunica munitum, pure densissimo, quasi medulla

la

la spinati, suffarcta, reliqua humore vacua, lateraliter paucis pure conspersa, duos transversos digitos ampla. 6.) *Venæ portæ* truncus sub *magno tumore*, ex multis vomitibus, crassissimo pure plenis, conflato, latebat. Similes *bini tumores* ad marginem ossis ilium supra finistrum abscessum, hærebant, multæque 7.) in mesenterio minores *glandule* apparuerunt induratae. (Uterus *minimi digiti extremum articulum vix æquabat*, tubæ Falop. *ad fimbrias & uterum apertæ cernebantur*. Testes, *sub figura & magnitudine mediocris amygdalæ renes succenturiatos, qua substantiam glandulosam, referebant, externe nullis, interne minimis ovulorum vestigiis, vel atomis potius, comparentibus.*)

§. VI.

Merentur reliqua, licet a scopo jam nostro aliena, raritate tamen, ex parte, sua, commemorari hac occasione. Namque II. *in Pectore* 7.) *Pulmones* a tergo undique, dextrorsum usque ad mediastinum, & cum hoc; finistorsum ad medium pectoris, cum pleura connexi, ceterum non nisi tuberculo uno notati, nulla vero vi halitus insufflandi. 8.) *Vasa arteriosa*, amplissima, *polypis crassioribus*, ex imo cordis ventriculorum protensis, suffarcta; in his varia quoque alia polyporum initia, septem, ni fallor, numerata, satisque crassa. Lata præterea polyposi carnis textura auriculæ cordis dextræ intus ob-
tensa. 9.) Eadem *vasa* cum trachea *tumore*, ad pugnum puella ejus, elevato, *ex vomitibus* pluribus rotundis, materia crassa caseoso-butyracea refertis, majoribus minoribusque, conflato, dorsoque inhærente fixius, obsessa fuerunt; quales quoque tumores sub pleura, ad costarum initia, latitabant plurimi. III. *Sub calvaria* 10.) *Cerebrum* tactu durius visum est; septumque pellucidum tenacius

quam viderim unquam, namque alias blanda elevatione corporis callosi, rumpitur; medulla vero oblongata, circa rimam ventriculi tertii, flavedine quadam tincta, adeo mollis erat, ut & sub cauta cerebri exemptione, solaque hujus, manibus tamen suffulti, inclinatione, creparet per medium. Per interstitia cerebri & cerebelli, citra horum læsionem, 11.) *Seri extravasati* magna copia profluebat ex ventriculis & fundo calvariæ. In istis 12.) *plexus choroideus* nullis vasis distinctus ad sensum apparuit, plurimis vero glandulis miliaribus notatus, at tamen exemptus ac diligentius perlustratus quatuor vasa exhibuit, ad culmi straminei amplitudinem nullo negotia insufflanda; sanguifera fuisse credo, cum & 13.) *arteria caritides* in cranio penitus albicarent, nec quicquam continerent sanguinis; Intra quas 14.) *Infundibulum*, vel per crepaturam retractum, vel per erosionem consumtum fere apparuit, quamvis nullibi in cranio, ulla erosionis vestigia visa fuerint. Denique 15.) *Polypus* quoque intra sinus duræ matris, falciformem & laterales, continebatur, pennam anserinam minorem crassus in medio, prope fines culmum stramineum; ibique in sanguinem coagulatum, tunica arachnoide quasi inclusum, desinens.

§. VII.

Binis hisce casibus ita recensitis progrediemur jam ad abscessuum mesenterii & musculorum abdominis Pathologicam, per rationes aliasque observationes, explicationem. Et, quantum primo ad abscessus mesenterii attinet, quamvis *Riverius* non omnes ab inflammatione fieri dicat, pro certo tamen habemus, quod omnes a stasique humorum per inflammationem sup-
pura-

puratoriam generentur. Humores, qui stasin, sub extravasatione, vel transitu intercepto, subeunt, sanguis est & lymphæ serosa. Hi continentem, inflammatio vero efficientem causam abscessuum præbent, sine qua si perduraret stasis humorum, nullam subirent suppurationem; Sanguis enim natura sua fertur in sphacelationem præcipitem, sibi relictus; serum tenuius & acrius, bilioso salino-sulphureum, in ulcerosam corruptionem lentiores; serum crassius, tartareo-viscidum, in scirrhotitatem, diffuente humido, tardissimam. Quæ quidem humorum, partiumque solidarum, corruptiones, facta semel stasi, expediuntur per copiosorem sanguinis affusionem, consilio (iusto vel erroneo) aut casu quoque, factam; sub qua tenuissimæ agiliores particule e nexu mixtionis liberatæ, fermentativo-putredinosæ, eluuntur, abripiuntur, devehuntur; crassiores autem, ex altera parte, diluuntur, agitantur, agitatarum subtiliores factæ, modo priore, abripiuntur, reliquæ in pus excoquantur; &c. sicq; generantur apostemata: Pus dein optime quidem effunditur vel excernitur foras; pessime vel retinetur vel ad interiora effunditur, unde non datur exitus vel eductio commoda; medio modo a natura, de conservatione corporis sollicita, concluditur intra tunicam, in qua fluidum, vel diffuente aquositate, crassiusculum quoq; pus satis diu quietum latitare potest, atque hac ratione vomicas dictat exhibet. Ceterum inflammatio, stasi superinducta vel conjuncta, pro partium diversa porositate, qua sanguinem vel copiosius vel parcius admittunt, itemque pro vario impulsu, jam vehementior, jam lenior, plus vel minus æstuosa, sicuti pro fibrarum conditione, plus vel minus dolorosa; indeq;

suppuratio jam celerior, jam tardior, esse solet. Ne actum nos agere oporteat, superfedebimus uberiori inflammationum atque abscessuum explicationi in genere, cum *Excell. D. Stablius* eandem latius, atque primus solide, exhibuerit in *Dispp. de vera Inflamm. Pathologia*, alteraque de *Abscess. & Furunc.* nos ad specialiora descendemus, visuri quibus de causis, quibusve modis, abscessus mesenterii contingere soleant.

§. VIII.

Equidem mesenterium in se, *antecedenter*, tantam ad stases & inflammationes, ergo nec ad abscessus, dispositionem non habet; cum ex tenuissimis membranis, maximam vero partem ex pinguedine, constet; paucoque sanguine, sed potissimum lymphâ chylo-oleosa irrigetur, & perluatur; & licet ratione glandularum minimarum ad obstructions dispositum sit, illæ tamen non nisi lympham, serumque transmittunt, qui humores, si forsitan hæreant ex crasseos vitio, scirrhum potius efficiunt, quam abscessum. Quare nisi aliunde dispositionem quandam haberet, æq; raro in eo abscessus contingerent, atque in panniculo adiposo; quamvis & hæc ejus propria dispositio, si aliunde stases inducantur, inflammationes non nisi lentas mitesque, & suppurationes tardissimas, illas etiam minus æstuosas, ac minus dolorosas, admittat. Nihilo tamen minus, quoniam vasa meseraica in usum communem constituta, a quibus & mesenterio propria deducuntur, sub congestionibus humorum excretoriis, motibusque impeditis, infarctui præ ceteris partibus exposita sint & opplektioni; ideo & mesenterium aliquam ad extravasationes stasesque dispositionem habet, ut reliqua taceamus, An similem

mitem

milem quoque ad inflammationes, dubitari posset, tum quod paucissimo sanguine perluatur ejus substantia adiposa; tum quod tardissime succedant suppurationes, absque sensu æstus & doloris, nisi forsan gravativi; unde & quidam Veterum non semper ab inflammatione dependere abscessus mesenterii, tradiderint; Præterea pinguedinem, quæ maximam mesenterii partem constituit, & materiam puris collectioni præbet, per solam sui colliquationem resolutoriam, a sanguine putrescente primum inductam, abscessus posse progenerare, exhalantibus forsan & particulis agilioribus, sphaceloso-ulcerosam, si retinentur in stasi, corruptionem inducentibus. Verum hæc tanti non sunt, ut nos a sententia dimoveant, possuntque per jam memoratam distinctionem inflammationum facile dilui, & quod hæc, facta suppuratione, cessare maximum partem soleat, pure nihilominus crescente. Hæc de dispositione mesenterii ad abscessus. *Causas continentis* diximus esse sanguinem & lympham serosam, per motus aut craseos vitia; nempe 1.) per *stagnationem* humorum ab eorum congestione, aut viarum obstructione vel adstrictione, &c. 2.) per *depositiones* humorum, corruptorum præcipue, rheumaticas aut metastaticas, denique 3.) per *motum internum* inflammatorium undecunque inductum. Craseos vitia partim a dictis *motibus* depravatis dependent, partim a *nutritione* læsa, partim a *sequestratione* impedita; ut hæc in compendio sistamus.

§. IX.

Primam causam jam diximus esse *sanguinis stagnationem*, congestoriam, aut quamcunque aliam obstructoriam. Scilicet notum est quod sanguis pro *hemorrhagiis*

rhagiis excitandis, pro mensibus & hæmorrhoidibus, aut, sub horum impedimentis, pro vomitu quoque cruento, propellendis, copiosius congeratur in in vasa meseraica, ad insignem quandoque eorum, horum illorum, expansionem; sub hac *congestione* duplex vitium ad stases inferendas progeneratur, nempe *diffusio* sanguinis extravasatoria, maxime sub nisu fortiori propressorio aut expressorio, causisque occasionalibus externis concurrentibus, ut remediis calidioribus, emmenagogis & abortivis; Deinde sub congestione stagnatoria magis quieta accidit sanguinis *spissitudo* ob quam hæerere in vas capillaribus porisq; minimis, & stasi concipere potest atque solet; stagnant ibi etiam, lentescunt, viscidinem & crassitiem tartaream atque corruptionem quandam salino acidam vappescentem subeunt humores lymphatico - ferosi. Cuncta hæc disponunt vel deducunt humores ad stases, quæ non discussæ, id quod per febres non solum, sed ipsas quoque inflammationes quandoque succedit, ad suppurationem sub inflammatione perveniunt, & in abscessus degenerant. Similis stagnatio, sed magis passiva, contingit per viarum, quas permeat sanguis meseraicus, obstructionem vel adstrictionem, hepatis præcipue, quod omnis sanguis meseraicus transire debet, ut circulum suum absolvat, fracto tamen impulsu a tergo; cuius vero defectum resarcit motus hepatis cum diaphragmate reciprocus, qui si debilis fuerit, stagnationibus non parum favet, & quæ istas consequuntur, stasibus, inflammationibus, & abscessibus. Quæ observationibus quibusdam explicabimus.

§. X.

Et primo quidem quantum ad *mensium* negotium præpeditum fortiusque impulsum attinet, redit in memoriam Virgo quædam juvencula, XV. annos nata; hæc per aliquod tempus valetudinaria tandem chloroseos & cachexiæ symptomata patitur; recte incusabantur menses præpediti, male vero urgebantur per fortissima quæque impellentia, emmenagoga, neque tamen propelluntur, sed pejora fiunt omnia; supervenit febris, hæc lentescit, contabescit virgo, dolet in ventre, suspicatur abscessus musculorum abdominis, ab aliis pus in hujus cavitate; cum aliquando, morti proxima, animo deficeret, fit incisio abdominis a Chirurgo peritiss. cauta manu, emanat puris magna copia ex cavitate, Virgo tamen evadit hodieque sana est. Hoc casu ex congestione stagnatio nata fuit, ab hac spissitudo, hinc stasis, in vasis aut poris minimis, vel diffusio sanguinis extravasatoria per fortiora emmenagoga, tandem abscessus mesenterii, ruptus effususque in abdomen; quod, si quis addubitet, simili casu per sectionem certiore facto, declarare possum. Virgo tenera atque sensibilis, ab ineunte ætate sanissima, anno hujus XVII. molestiis torminosis in ventre, anhelosogravativis in pectore, doloribusque capitis vexari cepit; incusant parentes remeratos menses, horumque provocationem rogant medio hyeme, jubentur vernum tempus expectare, commodius venæ sectioni & medelæ reliquæ; datis iterum paucis, quæ symptomata sublevarent: sed cum ilico non cessarent, ex alio consilio mittitur sanguis, urgentur menses purgantibus, emmenagis fortioribus, vino melissa medicato; symptomatibus prospicitur salibus volatilibus, castori-

C

nis,

nis, opiatis &c. denique in martialibus spes omnis collocatur; frustra omnia; vere adulto corripitur febre, tandem lentefcente: vertente anno priori medico quæ gestæ fuerint per annum exponunt, suadentur leniora, laxantia, balsamica, aliaque, continuantur per mensem, subinde per alvum egeruntur viscida, subcruenta, rarius purulenta; sperantur meliora, sed febricula non cessante declaratur metus de abscessu interno, creditur, sed tractatur proptusica, moritur autumnis; Impetrata sectione, qui subesse dictus fuerat abscessus internus, reperitur intra mesenterii tunicas conclusus adhuc, cum insigni venarum extensione, & intestinorum rubedine hinc inde notabili. In hoc casu quid possint impellentia exagitantia, intercipientia humores & vias, videntur simul declarasse liquido. Par ratio est, si talia aliaque abortiva, ad conceptum exturbandum largius hausta, nimis impellant ac diffundant humores, cujus rei testimonium daret forsitan infanticida primo nobis commemorata; nam quæ foetum, furtivo amore conceptum, celavit necavitque enixum, hanc nihil eorum, quæ ad corrumpendum uterum pertinent, intermisisse, non injuria præsumitur. Nolumus tamen, cum certo non constet, suspicionibus uti pro veris.

§. XI.

En exemplum notabile de negotio hæmorrhoidali turbato. Viro quinquagenario hæmorrhoides jam fluxerant aliquoties; pro damnosis judicatæ, cum denuo instarent, retinentur duplici V.S. in brachiis eodem die facta, aliisque remediis, ne redeant, prohibentur; subsistunt ex voto, sed cum vindicta de neglectu sui, per multos annos, gravissima: variis nempe hypochondriacis

cis

cis colicisque malis valetudinariam ille vitam exegerat per octo annos, cum febre tertiana corripere-
 succedente huic suppressæ, mox lenta, denique hæctica,
 tandem cum pessimo symptomate quotidie exacerba-
 ta. Patiebatur enim a mensibus aliquot, sub horam
 quotidie secundam vel tertiam, ingentem anxietatem
 æstuosam, inquietam, nesciebat qualem, intra abdo-
 men maxime in superna regione epigastrica, & paulu-
 lum subtus, cum febre exacerbata usque ad vesperam,
 anxietate illa interim post binas tres horulas in dolo-
 rem obtusum mutata. Cognito fundo mali, tum sym-
 ptomati, tum febri prospicitur per convenientia remedia
 ex ordine mitigata febre ac anxietate per talia, quæ
 sanguinem in Venæ Portæ stagnantem expedirent quo-
 que, sub horum usu meliuscule habens, summo quo-
 dam mane maximam sanguinis corrupti, fæculenti uá-
 7°, nigricantis *ávw* rejicit; post quinque horas sponte
 cessat excretio, sperantur meliora, successit quidem pau-
 lo post excretio materiæ viscidæ sanguineo purulentæ
 sed pauca & intra mensem, absque adstrictione omni,
 desinens. Binos post menses correptus tertiana, utitur
 febrifugis vulgaribus, succedit huic lenia, tandem hæcti-
 ca, moritur senescente autumno. Abscessum in mesente-
 rio præsumtum, equidem non sectio, negata, attamen
 puris excretio & similis fere Casus apud *Marcell. Dona-*
tum persuasit. Hic virum refert, febre valida prehen-
 sum, denique sanguinem nigerrimum, corruptum,
 pessime olentē, ad XV. librarum pondus, (neque minus
 prior ille reddiderat,) per alvum excrevisse, in cuius
 cadavere aperto, ea parte superiore, qua intestino recto
 annectitur (ad regionem hæmorrhoidalis venæ) ulcus

sordidum, ad spithamæ longitudinem, inventum fuerit.

§. XII.

Affectionem hypochondriacam ut plurimum, colicam non raro, ad negotium hæmorrhoidale spectare, id in certis probatisque numero; utramque mensenterii abscessibus prælusisse, observationum fide constat, concurrentibus præcipue ac intervenientibus causis *προκαταρ- κήσις* aliis. Recordor viri, colica hæmorrhoidali per aliquot annos afflicti, & remediis carminativis calidissimis ad abusum usque tractati, tandem vero pus per alvum reddentis; credebatur ex vena hæmorrhoidali provenire, sed augebatur in copia successu temporis, & sub excretionem tormina ventris urgebant; Inter hæc incidit in febrem ardentem cholericam, quæ & ipsa pro symptomate colico habebatur, jugulabat autem ægrum intra quatrimum; morti vicinus ipse rogabat indagacionem mali sui feralis; hinc facta sectione non solum inflammatio in veniculo & duodeno gangrænosa apparuit, sed & abscessus in mesenterii medio fere, sincero pure, ultra palma latitudinem, & sesqui pollicis geometrici altitudinem, repletus. Scilicet, sub congestione sanguinis hæmorrhoidali per inflammationem calidissimis remediis promotam, abscessus ante febrem productus fuerat; Vere sic dixit *Cæcil. Folius* in Epist. ad Barthol. Tormina ventris non a flatu tantum, calculis, humoribusque inibi contentis, oboriri dicendum est, sed sæpe, ac sæpius, a glandularum mesenterii pancreaticisque abscessibus & apostematibus, quarum sævitia, post vehementissimos cruciatus, infelicissimi Patientes ad commiserandam mortem vehuntur. Quod
Forre-

Forrestus in *Obs. ex Benivenio* de juvene probat, ex alvi torminibus mortuo, & dissecto; in cujus mesenterio abscessus notatus fuit. *Volch. Coiter.* in *Obs.* quoque viri meminit, qui affectione, hypochondriacæ non ab simili, & tumore in sinistro genu atque abdominis parte, laborans, post mortem, magnam colluviem purulentæ materiæ ac foetidæ, inter duas mesenterii tunicas, quæ majorem inferioris ventris partem occupaverat, exhibuit. Videlicet stagnat sanguis in malo hypochondriaco in venis per congestionem in vasa meseraica; per obstructionem aut adstrictionem hepatis; sub debilitato per diuturnam expansionem venarum tono; sub respiratione debili, timida, minuta; motibusque propressoriis, aut resolutoriis discussoriis febrilibus enervatis, sopitis, cohibitis. Quod pluribus comprobare opus non est, alias jam satis confirmatum; debimus a. de hepatis obstructione, de adstringentium abusu, deque febribus perperam cohibitis, quatenus abscessibus mesenterii occasionem præbuerunt, exempla aliquot nobis observata.

§. XIII.

Primo quidem, ex *oppilatione hepatis antiquata* tandem abscessum mesenterii, tacite quasi, citra symptomatum vehementiam, prognatum vidi in fœmina, quæ quadragenaria tumorem quendam durum indolentem elevari senserat in dextro abdominis latere; sexagenaria tumore pedum œdematoso corripitur, utitur purgantibus, sub quibus egerit subinde cum viscido aquosis humoribus purulenta quadam; succedit ascitis; moritur anno ætatis LXV. Secto cadavere hepar magnum atque durum visum fuit, quale multis retro an-

nis apparuerat externe, non tamen scirrhosum; intra tunicas mesenterii, inferius, ulcus latum, pure non adeo fordidum, continebatur; ortum, sine dubio, sub illa stagnatione humorum, quibus hepar oppilatum transitum præcluserat. Alia fœmina quadragenaria ex iracundia aliquando febrem passa erat ardentem, per usum chinæ in intermittentem mutatam, sed vehementissimo symptomate, anxie deliroso comitatam: Cessante hac permanebat tumor hepatis indolens per tres annos, tunc sub usu laxantium purulenta fecibus mista egerit pauca; abscessu mesenterii in suspicionem veniente, dantur abstergentia, laxantia balsamica, præcipue Stahlianæ Pilulæ, minuitur sensim puris excretio, cessat denique; nutritio corporis huc usque tabidi, redit; hepar parum detumuerat, cum, remediorum pertractata, curam deserit; vixit per quinque annos satis vegeta, ante annum tumorem pedum œdematosum sentit, cuius tamen incrementum hucusque cohibuit. *Adstringentia* fluxionibus humorum atque febribus opponi consueverunt, raro citra damnum, cum viscera constringant & vasa, humoribusque viam intercipient, unde stagnationes passivæ, sub his hydropes sæpius, nec tamen omnino nunquam abscessus fieri, exemplo suo comprobatur juvencula, quæ primo partu filiolum feliciter enixa, posthac ter imprægnata, ter abortum fecit, cum tanta hæmorrhagia uteri subsequente, ut nihil remansisse sanguinis videretur; isti semper opposita fuerant adstringentia fortissima quæque per aliquot dies, neque enim cito cohibuerunt fluxum, quid, quod ingentem profusionem singulis dosibus, mox ab assumptione, promoverint semper; nihilotamen minus instant illis

illis fedulo, tandem vero id inde impetrarunt, ut alvum tardissime, menses posthac nunquam iterum excerneret mulier: per tres annos fere patitur symptomata hysterica, cachectica, tandem hectica, cum angustia pectoris anhelosa & sicca tusi. Quærit remedia phthiseos, nego pulmonalem subesse, illa suæ opinioni inhærens, facile a me impetrabat, ut sibi viveret & medicaretur; utitur expectorantibus & vulnerariis sub variis formulis per annum, at frustra; invadit, vel exacerbatur febris, alvum reddit fluidam fæculentam, quandoque subcruentam, pessime olentem; inflantur pedes, moritur. Sectione facta, abscessus in mesocolo, superne quoque aliquis reperitur, una cum inflammationibus superficialiis in mesenterio atque intestinis, glandulisque aliquod induratis. *Febres* denique quod attinet, cum hæ non raro ob viscerum abdominis obstructions oppilationes atque inflammationes suscipiantur, continuæ non minus ob has, quam intermittentes etiam ob utrasque causas. De quartana, propter stagationes humorum, oppilationes & obstructions viscerum infimi ventris expediendas suscepta, consentiunt Medicorum optimi; *Spigelius* tertianarum causas sæpe sibi visas esse inflammationes mesenterii testatur; atque *Sennerius* febres tertianas continuas inde deduxit; ut *Scretam taceam*. *Job. Raym. Fortis* in *Observ.* recenset, virum (lue venerea) colica c. febre, utrisque intermitt. correptum tandem pus per alvum excrevisse. Quod si igitur febres his de causis susceptæ præpostere supprimantur, si propressiones humorum tonicæ, dolorosæ, consopiantur, dubium non erit, invalescere mala contenta atq; etiam
in

in suppurationes aut exulcerationes abire, incipientes vero has augeri, usque in abscessus formationem.

§. XIV.

Et hæc quidem hæctenus de abscessibus ex stasi per stagnationes humorum: sequitur, ut videamus de *rheumaticis aut metastaticis depositionibus* atque exagitationibus humorum *inflammatoriis*, & nisi discutiantur, suppuratoriis. Neque improbabile est, humores acriores, sanguineo-serosos, sulphureo salinas, motu rheumatico deponi, aut per metastasin aliunde deferri, in mesenterium. Maxime cum & ejusmodi humores, etiam ex consilio naturæ, sæpe, stasique temporibus præservative, & curative passim, in vasa meseraica congerantur, ut per intestina evacuentur, testantibus id diarrhœis perservatoriis, criticis æque ac, symptomaticis in morbis, itemque dysenteria. Sunt, qui quotannis sub tempora æquinoctiorum, post tormina horarum aliquot vel dierum, universum corpus expurgunt a pravis humoribus, istis vero restrictis, catarrhis posthac & febribus exercentur. Diarrhœas variolis præludentes minuere harum impetum & copiam, certum est; visæ quoque illarum sunt aliquæ, quibus retrogressarum variolarum materia purulenta fuit evacuata, etiam cum utilitate, teste Meibomio. Sic etiam humores bilioso-submucidos, & sanguineos fermentescentes, confluere in vasa meseraica, ut inde per intestina fecernantur, notum est; atque *Fernelius* affirmat, se cholerae -- dysenteria -- lentarum errantiumque febrium (quæ inflammationes & abscessiones fientes factasque comitari solent) causas in mesenterio plerumque animadvertisse. Ex quibus omnibus concludere licet, posse & tolerare quoque humores,

res,

res, erysipelaceos quasi, rheumatice deferri in mesenterium, hujusque inflammationes & suppurationes promovere. Probabilitatem hanc verosimillimam reddunt frequentiores & luculentiores *metastases* humorum, motu quodam inflammatorio suppuratorio ulceroso affectorum, ex aliis locis in mesenterium delatorum, de quibus etiam a posteriori certius constitit. Georgius Hortius phthisin observavit, abscessu mesenterii excitato curatam, incipientem sine dubio. Vidi puerum ex impuro sanguine natum, *pustulisque venereis* per totum corpus obsitum, foedissimis & exulceratis; Rogatus de morbo consilium & auxilium, illud premere, hoc in veris instans tempus differre, magis consultum pro tempore visum fuit, datis interim delinientibus innoxiiis; sed ex tædio brevis moræ traditur puer in manus barbitonsoris, citissimum pollicentis auxilium; totus linteis involvitur, unguento de lythargyr. largiter inductis, siccantur ulcera, contabescit puer, ejulat dies noctesque, faniosa egerit, moritur. Post sectionem pulmones, intestina & mesenterium, innumeris variolis pisa æquantibus, hoc & apostematibus thalerum magnis, occupata visa sunt, pulmones etiam per ruptas pustulas, facta consolidatione cum pleura, huic adnati apparuerunt pluribus locis: De *erysipelate* & *podagra* retrocedentibus, inflammationes viscerum abdominis intulisse, cum notæ sint, plura non addo.

§. XV.

Restat ut de *causis* mere *procatarteticis*, etiam absque causis prioribus, tanto magis sub his, inflammationes internas, quandoque in apostemata degenerantes, inferentibus, paucis quoque videamus. Contingit subin-

D

de

de, ut per solam humorum *exagitationem* inflammatio fiat, per *iram* v. g. per *terrorem*; itemque per abusum *calidorum*, data levi occasione; multo magis ira vel terrore superveniente, aut stagnationibus aliisque humorum vitiis præcedentibus. Ex ira & calidorum abusu bina, mihi notata, exempla proferre, sufficiat. Duodecim annis abhinc fæmina, si quæ alia maxime iracunda, excandescens ira aliquando adeo, ut male se haberet, *olei cumini* pro sex nummis ex pharmacopolio petiti, ultra XX. guttas, superingesserat, mox febre biliosa ardentissima corripitur, mitigata quidem, sed penitus non tollenda, maxime quod genio iracundo indulgeret suo, lentescens igitur transit in hecticam; hepar intumuit, doluit, emaciata penitus mortua est altero, post morbi initium, anno. Dissecta, nulla in hepate, duro tamen & majore, nulla in duodeno, & ventriculo, inflammationis signa exhibuit; sed in mesenterii superna parte, super glandulas medias, abscessus latuit ad jejunum intestinum late protensus, pureque sincero ad libram repletus. *Potuum spirituosorum* nimiam ingurgitationem ad motus intestinos inflammatorios disponere, hosq; in actum inflammationis erumpere data occasione, vel præcedente quoque dispositione priore alia, ut stagnatione humorum &c. quivis facile largietur. Docet id vir quadratus quidam, spirituum vinosorum potator strenuus, qui, dum viveret, maximo internorum æstu affligebatur; febre tandem superveniente mortuus, ventriculum ostendebat per inflammationem penitus fere nigricantem, extus inflammationes intestinorum hinc inde superficiarias, mesenterii quoq; non leves, morte sine dubio, ne in abscessum abierint, præ-

præ-

prævantas. Nuperrime quidam, ad mensuram fere spiritus vini quotidie obliguriens, ex febre continua, vehementissime singultuosa, laborabat, cum æstu doloreque gravativo, subter umbilicum, profundo; de inflammatione interna nihil dubitans, ad hanc intendo curam; cessat febris cum singultu, remanente dolore obtuso abdominis interno, ut dubius adhuc hæream, discussa ne sit penitus inflammatio, an suppurascere ceperit, quod dies docebit.

§. XVI.

Traditis hucusque sanguinis, & sanguineo serosorum acrium humorum vitiis, ad inflammationes & suppurationes mesenterii symbolum conferentibus, jam de *lymphatico - serosis crassioribus* videbimus, paucis tamen. Concurrunt hi potissimum per obstructions glandarum in mesenterio sparsarum, earumque indurationes; quibus, si inflammatio undecunque fuerit inducta, abscessuum initia fiunt, quamvis ut plurimum intra suas tunicas concloforum, quales in casu secundo attulimus. Crassescit lympa tum ex læsa digestionem, tum ex impedita secretionem chyloso - sanguineo - serosarum sordium viscido-tartarearum, ut impeditam lymphæ ex M.H. sequestrationem taceam. Digestionem lædunt tam viscera huic dicata p. n. constituta, quam assumpta, quantitate aut qualitate peccantia, atq; relictæ ex mala digestionem cruditates. Longius foret horum læsiones & lædendi modos explicationem uberiore prosequi; mitto igitur, atque id unice addo, quod hæ causæ præcipue in pueris primordia abscessionum ferant. Denique tacere non possum, quod nulla fere harum causarum sola sufficiat ad abscessus progenerandos, sed plurimum *conspiratio, & succes-*

sio mutua requiratur, sub qua isti facilius & perfectius eveniunt. Namque nec externæ violentæ causæ, quas sciens lubensque, brevitatis causa, prætereo, solæ sibi sufficient, absque internarum concursu, quo se mutuo adjuvant.

§. XVII.

Progredimur ad *abscessus musculorum abdominis*, dignos quidem, qui diligentius evolvantur, cum sub specie internorum morborum, quos mentiuntur, imponant facile, neglecti interim eousque procedant, ut medelam respuant, vel difficillimam reddant. Sed licebit nobis de his esse brevioribus, ne constitutos Disputationis fines nimis oporteat excedere. Quantum autem ad generationem eorum attinet, habent & ipsi causas partim externas, partim internas. Ad externas pertinent, quæcunque per cutem in musculos abdominis penetrantia vulnerando lædunt, vulnere vero externe citius, quam par erat, consolidato, pureque intus concluso, ejusmodi abscessionibus occasionem præbent. Pertineat huc, quæ absque vulnere per vehementiorem percussionem abdominis extravasationem vel stagnationem sanguinis, tumorem, inflammationem, deniq; suppurationem concitant. Refero huc etiam tensiones musculorum a sublato pondere graviore vehementiores, humorum interceptorias, aut expressorias, *das wehe thun* / gestationes ponderum super abdomen; & quæ sunt hujus generis alia. Contingit nempe non raro, ut, qui stricto ense digladiantur, si lædantur in abdomine, faveatque positura, gladius non in cavitatem, sed in musculos abdominis solum adigatur, quali vulnere citius consolidato, abscessum insignem notavi inde successu temporis factum. Notavi

tavi

tavi & ante menses aliquot peculiarem læsionem, quæ nisi mature fuisset cognita, abscessionem effecisset insignem. Vir quidam quadratus, qui plaustrum frugibus oneraverat, hisce infidens, devehitur in horreum, inde vero se per funem fruges ligantem, manibus prehensum, more consueto demissurus in aream, dum ocyssime devehitur, capulam seu manubrium calathri, inscio sibi ad plaustrum reclinati, per medium scrotum, eousque in abdomen adigit, ut extremum ejus costas, non procul a scobiculo cordis, contingeret, maximaque vi protrahendum esset lignum; Putatur in cavitatem abdominis penetrasse, visceraque contenta læsisse. Accedo forte fortuna, rogatusque a chirurgo ut inviserem decumbentem, jubeo visitare vulnus, pergebat stylus usque ad os pubis, ubi sistebatur, tumore ut putabatur, proclusa via in abdomen, tentatur candela cerea, sed neque hæc alte penetrabat, deprehendo tamen hujus extremitatem paululum supra os pubis hæerere; perlustrato reliquo abdomine, video lineam pallide rubentem, pollicem latam, a pube ad costas ascendentem, absque ullo tumore tamen; unde credebatur, ex solo dolore, a ligni attritu & pressura, cum hac via adigeretur, excitato, facta rubedo; suadeo imponere cataplasmata; sub quibus, altero die, elevabatur tumor, humore turgidus; quo per tempestivam sectionem, sed longiorem, aperto visus est tractus ligni adacti super peritonæum per musculos abdominis traductus. Ex *contusionibus* abdominis, dum musculorum fibræ vel lacerantur vel ultra modum ad toni debilitatem extenduntur, indeque extravasationes humorum, hinc vero collectiones, & stases utrinque fiunt, abscessus quoque generari, facile est ad intel-

ligendum ; vidi tales ex plaustro onusto ventrem supergresso, itemque a percussione vectis lignei, (quo funes circum fascies pannorum in sarcinas majores collectorum, coguntur) cum impetu resilientis. *Sublatio & gestatio ponderis gravioris*, cum vehementiore nisu & contractione musculorum suscepta inter causas occasionales quoque recensenda venit: Namque sub ejusmodi nisu fluxus sanguinis pervasa intercipitur, vasa distenduntur, rumpuntur etiam, sanguis exprimitur in poros partium copiosius, læsoq; harum tono subsistit, succedit languor, febricula, spasmus musculorum abdominis ac diaphragmatis, maxime in feminis ac tenerioribus pueris (quibus tale quid accidit ab inclinati cadentisque corporis retentione vehementiore casui contranitente) dicunt, *sie haben sich wehe gethan / haben das Herzgeßpann!* persuadentque sibi vertebram aliquam esse subluxatam, errant vero ut plurimum, non tamen omnino semper, maxime si de pueris ita sentiant, in quibus non solum a reclinacione casuque corporis, si incautius in ulnis teneantur, sed & ab extensione corporis infantum vulgari, *wenn sie die Kinder übers Creuze ziehen /* ejusmodi subluxationes vertebrarum, cum succedente gibbositate, non semel observavi; & parum absim quin credam, quod abscessus ille prope ultimam dorsi vertebram ortus, & inter musculos abdominis protensus, casu secundo in puella notatus, originem sui debuerit tali, si non subluxationi, attamen extensioni corporis cadentis violentæ. Denique silentio non penitus prætereunda est *varicosa venarum extensio* in gravidis, earumque *pressura* ab incumbente utero; ab hac enim sanguis intercipitur, vasa extenduntur, &, accedente causa aliqua externa, percuf-

percussione abdominis, v.g. aut sublatione ac gestatione gravioris sarcinæ, &c. extra vasa subsistunt humores, formantque abscessum; observavi talem in puerpera, qui hucusque hystericas passiones mentitus fuerat; latebat is in regione hypogastrica sinistri lateris, si recte memini, ubi dolorem sentiebat, ut tactum non ferret, nec pedem commode moveret, nihil autem tumoris aut ruboris apparuit; inde tamen abscessus musc. abd. suspitione incidente, cum cataplasmata applicarentur, elevatus tumor est, & sponte apertus, habuitque abscessus finum admodum latum, qui & feliciter curatus est.

§. XVIII.

Causæ internæ abscessuum horum continentur, vel intra musculos abdominis, vel sub illis in hujus cavitate; in musculus hærent *inflammatio phlegmonodes, & rheumatica*; qualis, si in musculis pectori instratis sit, pleuritidem spuriam efficit. Ab utraque hujusmodi inflammatione male curata abscessiones factos esse notavi; ab hac quidem in viro, cui pleuritis spuria post externorum refrigerantium applicationem descenderat in abdomen externum; ab illa vero phlegmonode inflammatione, tandem suppurata, abscessum vidi circa umbilicum collectum & apertum. Pertinent huc *tumorum & inflammationum umbilici causæ variæ, internæ*; denique & *metastases humorum pravorum*, post febres v.g. male succedentes, ab Autoribus huc referuntur. Qua de causa *Riverius obs. 92. c. 1.* disserit: Non solum autem abscessus abd. ex chronico morbo in corpore male affecto lethales sunt, sed etiam ut plurimum ii, qui febribus sive continuis sive intermittentibus succedunt; quos damnavit Hippocr, in Coicis. Et vidit Dn. Pachecus -- juvenem
 tertiaz

tertiana laborantem, cui cesserunt paroxismi post septimam accessionem; factus tamen abscessus circa inguem, & apertus, pus emisit laudabilie in principio, &c. Quæ intra cavitatem abdominis sub hujus musculis abscessuum causæ continentur, sunt non solum *viscera inflammatione ac suppuratione* prehensa, musculisque, quos contingunt, propter vicinitatem, labem affricantia; sed etiam *humores p. n. in abdominis cavo collecti* copiosius, sanguis v.g. putrefactus, lymphæ in ascitide extravasata, & pus ex internis abscessibus effusum; qui humores sæpe exitum moliuntur per umbilicum, musculosque proximiores inflammatione corripunt, & suppuratione. Viscerum vero inflammationes vitium suum quoque musculis contiguis communicare, testantur observationes; ex nephritide vidi musculorum in dorso sitorum abscessionem in lumbis factam & apertam; similesque notavit *Riverius*; hepatidis inflammationem musculis abdominis communicatam, inibique in suppurationem mutatam, memini me observasse in muliere ex hepatis ulceratione mortua. Recordor etiam fæminæ rusticæ, quæ post ingentes ventris dolores abscessum, sub umbilico apertum, passa est, ex quo aperto ad aliquot annos servato, scybala prodire solebant, neque dubito, quin a suppuratione intestini cum peritonæo connexi, (qualem connexionem in puella rustica ex variolis mortua memini me vidisse) initium, & constitutionem posteriorem, habuerit ille. Sufficiant hæc de causis abscessuum quoque musculorum abd. Plura de his aliisque, nec instituti nostri, nec temporis ratio permittit; Paucissimis tamen abscessus nostros primo loco recensitos, qui dissertationi huic primum occasionem dederunt nobis, uno

no alteroque casu, ad nostrum priorem & secundum propius accedente, illustrationis ergo, obsignabimus.

§. XIX.

Primum exhibet *Guilh. Fabricius C.1. Obs.70.* de puella, quæ X ætatis anno in tabem incidit, constante appetitu, & orthostadia, eousque, donec sex aut septem hebdomadas ante obitum lecto affixa ex febricula & tussi continua decumberet; mortua est anno ætatis XIV. ubi per sectionem mesenterium repertum fuit tumoribus refer- tum scirrhosis, atque steotematibus, præcipue autem circa vasa & venas, quæ ad portam tendunt; circum circa in veniebantur, inquit, tumores scirrhusi multi, quorum nonnulli ovi gallinacei, alii nucis & castaneæ magnitudinem excedebant. Confer *Paræum l.23. c.26.* de fæ- mina, quæ infinitos abscessus in mesenterio, sua quosque cysti inclusos, variaque materia oleosa, mellea, sebacea, &c. differtos, exhibuit. Alterum casum *Sennertus* habet *Pr.L. 3.P.10.C.9.* de quo, rarum & notatu dignum est, inquit, ingentem tumorem ventris a materia, non in cavitate abdominis, sed inter hujus musculos & peritonæum, conclu- sa ortum fuisse. Fæmina hunc passa fuit, intra quatuor annos adeo extensum, ut pro hydropica haberetur; vixit tamen sic satis orthostadia, usq; dum sex vel octo menses ante mortem decumberet; ex mortuæ abdomine prope umbilicum secto materiæ fæculentæ, absque insigni fœ- tore, quadraginta fere mensuræ effluxerunt &c. In mu- sculis abdominis abscessus plurimi - - quorum maximus trium pugnorum magnitudinem æquabat fere, reperti sunt, &c. *Riverius in Obs. p.m.682.* puerum & puellam re- censet, ex tumore & abscessu muscutorum abdominis pro hyoropicis habitos utrosque, sed facta exinde puris ad

E

XVIII.

XVIII. vel XX. libras in hac, ad VIII. vel X. in illa, evacuatione, perfecte curatos. Sufficiant hæc de abscessibus mesenterii atque musculorum abdominis. Veniam autem precamur atque speramus, quod therapiam eorum non subjungamus, quodque eam in gratiam neque diagnofin ex Fernelio, qui primus fere eam tradidit, aut ex Lommio, qui ex variis autoribus eandem collegit, huc transcribamus; neque medicandi rationes tradamus, & remedia ex communibus loculis coriofa venditemus pro specificis: Novimus difficultatem diagnoseos, & quantopere hujus dubia fluctuatio, seraque suspicio vel cognitio, tempeftivæ deroget medelæ; ad peritos & in arte exercitatos pertinet eorum dijudicatio, quibus, quid post scrupulosam ac diffilem rei cognitionem factu opus fit, obsecrum non est; Junioribus autem Medicis atque Chirurgis præjudicium raritatis abscessuum horum evellere, & e contrario attentionem ad eos debitam atque maturam inferere, hæc nostra potiffimum fuit intentio. Quod si impetraverimus, non parum nos ad hujusmodi affectuum therapiam attuliffe perfuafi sumus; probe quippe gnari & experti, quid interfit, si sponte vel admoniti tempeftivam ad rariores ejusmodi casus suspensionem, & ponderatis probe sub hac circumstantiis, debitam attentionem adhibeamus; Id quod rariffimo quoq; casu apostematis ventriculi declarare adhuc liceat: Puer XV. annorum affatæ carnis vervecinæ renem cum pinguedine circumjecta avide devoraverat, haustumq; cerevisiæ frigidæ bonum superingesserat, cum altero, magisque tertio statim die nauseam, cardialgiam anxiam, atque dolorem sæviffimum sub scrobiculo cordis, ad umbilicum extensum, pateretur; alvum egerebat fluidam, citam a sumto potu, denique subcruentam, pessimeque olentem; febris hæc comitabatur continua, acuta; Quærebant colicæ remedia; dabantur huic convenientia; sed augebantur symptomata; dysenterici quid subesse rati parentes, hujus medelam postulant; dubius quid mali patiatur æger, ipsum accedeo, neque tamen certa causæ signa invenio; forte fortuna incido in observationem de abscessu ventriculi, & fortuita hæc admonitio mihi suffecit, ægroque fuit salutaris; hinc enim cura eo directæ est, & æger, rupto abscessu, redditoque per vomitum pure copioso, convaluit. Sed subsi-

sten-

stendum hic mihi est; atque ideo nihil addo, quam ut Deo Immortali submissas agam gratias, pro Gratia, qua mihi hucusque per vitæ studiorumque meorum tempora clementissime ac benigne adfuit! Cui me meaque in posterum quoque commendo humillime. Cui & sit & erit Gloria quoque sempiterna.

FINIS.

NOBILISSIMO ATQUE CLARISSIMO DN. CANDIDATO

PRÆSES

εὐπράττειν!

Quibus mediis ducibusque ad veram Medicinæ scientiam sibi comparandam voti sui competentem quemvis fieri oporteat ex mente Hippocratis; iisdem & Te in veram Artis cognitionem penetrasse, de eo jure quodam Tuo gaudere poteris, poterisque gloriari, nisi hoc a moribus Tuis bene compositis alienum esset: Mihi autem, qui Te Tuaque studia per familiariorum in eadem domo conversationem intimius cognovi, integrum erit, ex merito Tibi de istis omnibus congratulari. Novi enim *Naturam* seu ingenium Tuum, ad studia natum; novi hoc vera *Doctrina* medica, non futili & inutili, non superficiali, sed profunda, fundamentali, & cum Arte optime conveniente, in utraque Alma Salana, *locis ad studia aptissimis,*

mis, sub *fideli Institutione*, *Tuaque Industria*, & exhau-
riendo *Artis latifundio* sufficienti, plurium annorum *tem-*
pore, imbutum, confirmatumque ipsa *Praxi clinica*; cu-
jus tyrocinium (me quoque tubinde in gravioribus ad-
jutore) apud nos deposuisti non pœnitendum; ut adeo
cuncta Tibi in facienda *Arte feliciter cessura* non tam
augurari, quam *confidere & polliceri liceat*; *Divina*
tamen *accedente Gratia*, & comite *debita attentione Pra-*
ctica. *Ista precibus venit*, teste vel ipso *Hippocr:* hæc
laboribus; utraque *scientiam confirmat*, *conscien-*
tiam reddit quietam, & *fortunam adfert medico ægro-*
que salutarem. Hanc Tibi sub illis spondeo, foveoque
ex animo. Gratulor etiam de *Honoribus Academicis*,
quibus *studia Tua*, non *festinata*, sed *maturata probe &*
diligenter confirmata propediem condecorabuntur ex
merito. Addat his *DEUS T. O. M.* quicquid fortuna-
rum in *cumulum felicitatis elargitur bonis*, nosque di-
gnis *sincero pectore comprecari solemus*, id quod vo-
torum meorum *summa quoque est*. Vale & feliciter
Age. *Dab. festinante manu, sed affectu amplissimo,*
die XXII. Aprilis. MDCCXII,

Chir. 1788
/